

Taller de Percussió

Guia didàctica

Propostes per a educació infantil i primària

Daniel Guisado Peralta

Índex

Introducció: “Audicions i Tallers a l’Escola”	4
Presentació del taller i fitxa tècnica	5
Abans del taller	7
Durant el taller	7
Currículum educació infantil	8
Currículum per primària	11
Propostes didàctiques per treballar a l’aula	13
1. Funga Alafia	14
2. La secció de percussió: de les mans a la bateria	15
3. El flamenco i els seus familiars	16
4. Ram Rampataplam	17
5. Els efectes del cinema	18
6. El concurs de les làmines	19
7. Instruments viatgers	20
El so, el ritme i les mans	21

Introducció: “Audicions i Tallers a l’Escola”

Qui som? “Audicions i Tallers a l’Escola”

“Audicions i Tallers a l’Escola” és una proposta d’un col·lectiu de músics professionals amb l’objectiu d’apropar la música i els nostres instruments a tots els escolars.

Tot aquest equip està coordinat per Toni Chelvi, que amb la seva experiència en el camp de la docència i la faceta d’intèrpret musical aconsegueix que el seu projecte, fer arribar la música en directe a tots els infants, augmenti any rere any de forma positiva. La nostra tasca pedagògica pretén traslladar la música a les escoles per facilitar el desplaçament i no perdre l’oportunitat d’escoltar música en directe per a tots els alumnes.

Donem l’oportunitat, a tots els escolars, amb les nostres activitats didàctiques i pedagògiques, que experimentin una actuació en viu per músics professionals, veient agrupacions i instruments desconeguts per molts d’ells.

Amb més de 20 anys d’experiència amb audicions i tallers a les escoles podem garantir la confiança de fer un bon directe per arribar a l’atenció i expectació del nostre públic. La interacció, el dinamisme i el factor sorpresa fan que les nostres actuacions siguin reclamades pels mestres i professors de totes les escoles.

Presentació del taller i fitxa tècnica

El taller de percussió

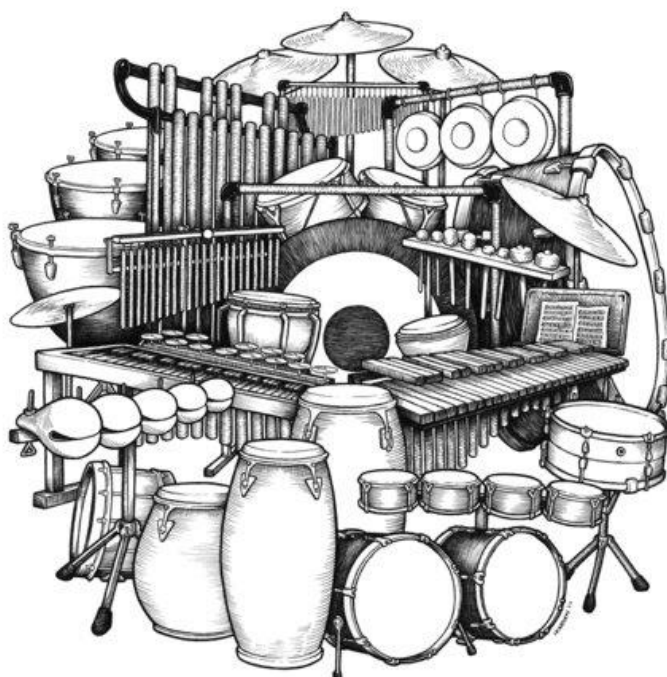
En aquesta activitat es presentaran una part dels instruments de percussió mitjançant l'audició del seu so i la seva mostra a l'aula. El taller té un fil conductor que alterna l'audició, la participació del públic (cantant, percutint el seu propi cos) i l'explicació. Es presentarà per un públic reduït (grup classe), d'edats diverses, des d'infantil fins a primària.

Objectius

- Conèixer la diversitat de la família dels instruments de percussió.
- Diferenciar alguns grups d'instruments en funció del seu so, el material o les seves característiques: làmines, membranes, idiòfons simples...
- Apreciar la varietat tímbrica i les possibilitats sonores de la percussió mitjançant l'escolta activa i l'exploració pràctica.
- Descobrir ritmes i cançons del món amb la pràctica col·lectiva, els instruments, el ball i la veu.
- Aprendre a utilitzar el nostre propi cos com a un instrument de percussió, utilitzant les seves possibilitats lúdiques, socialitzadores i de coordinació.
- Mantenir una pulsació o un patró rítmic senzill.

Instruments utilitzats:

djembé, caixa, cajón, plats, triangle, cròtals, shakers, claves, cabassa, güiro, campanes, bateria, glockenspiel, efectes varis, bols tibetans, wha-wha tubes, efectes diversos.

Organització de la sessió:

1. **Presentació - Funga Alafia** - trad. Africana (djembé i veu, percussió corporal)
2. **La secció de percussió: de les mans a la bateria** - (percussió corporal, caixa, plats, triangle, bateria)
3. **El flamenco i els seus familiars** – (Cajón, castanyoles, carcabàs o qraqeb i veu)
4. **Ram, rampataplam** - trad. catalana (caixa i veu) *
5. **Els efectes del cinema** – (Wha Wha Tubes, Vibraslap, flexatone, granota, spring drum, percussió corporal)
6. **El concurs de les làmines** – (Glockenspiel)
7. **Instrumentes viatgers** – (Campana tubular, cròtals, bols tibetans, shakers)
8. **El moment de preguntar i comiat**

* només per a educació infantil

Depenent de les dinàmiques de cada grup es presenten més o menys instruments petits.

Durada: **45-50 minuts**

Músic: Dani Guisado Peralta

Participació

Abans del taller

En aquest apartat us ajudem a com heu de preparar el taller perquè els infants pugui gaudir i alhora aprendre tot allò que expliquem.

Pensem que els infants estan més atents quan la música els és familiar o ja la tenen escoltada. Per aquest s'ha de treballar l'atenció i respecte de la música abans del taller amb les diferents cançons.

Al taller, hi haurà peces participatives on l'alumnat, un cop treballades a l'aula, serà part de l'espectacle. És molt convenient que quan es realitzi el taller els nens i les nenes coneguin aquestes peces i puguin participar amb el músic.

Durant el taller

És necessari recordar-los les actituds positives durant el taller, i per això es recomana que els nens i les nenes sàpiguen fer silenci i escoltar al mateix temps.

El músic necessita la concentració per dur de forma positiva el bon funcionament del taller i és per això que no hi poden haver interrupcions, si ho aconseguim, entre tots estarem respectant tant al músic com la seva interpretació musical.

Durant el taller necessitem que el mestre/a estigui present a la classe per fer-se responsable del grup i prendre les mesures adequades en cada situació a fi de garantir l'audició a la resta dels companys.

Seria bo que, abans que comenci el taller, es convidés als alumnes a seure a terra formant un semicercle. També seria bo recordar que durant el taller els nens no podran fer preguntes perquè a la fi del taller deixarem una estona per fer-les.

Escoltar música sense unes actituds correctes no és educatiu, i nosaltres amb la vostra ajuda ho podem aconseguir.

Currículum educació infantil

D'acord amb el decret 101/2010, de 3 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments del primer cicle de l'educació infantil, exposem a continuació aquells aspectes del currículum del primer cicle de l'educació infantil que es desenvolupen en la preparació, assistència i treball posterior del taller de percussió.

1. CAPACITATS

Les capacitats són les fites a assolir en acabar una etapa educativa, en aquest cas, educació infantil. En aquesta etapa, s'ha de promoure el desenvolupament, les capacitats i la seva interrelació, que ha de permetre als nens i les nenes créixer integralment com a persones en el món actual, amb uns aprenentatges continuats i progressius. El taller de percussió afavoreix sobretot el desenvolupament de les capacitats que citem a continuació:

- Progressar en el coneixement i domini del seu cos, en el moviment i la coordinació, tot adonant-se de les seves possibilitats.
- Progressar en la comunicació i l'expressió ajustades als diferents contextos i situacions de comunicació habituals per mitjà de diversos llenguatges.
- Comportar-se d'acord amb unes pautes de convivència que els portin cap a una autonomia personal, cap a la col·laboració amb el grup i cap a la integració social.
- El desenvolupament de capacitats és el resultat d'allò que l'infant aprèn, i per aprendre i construir coneixements l'infant ha d'actuar i participar en situacions i activitats que tinguin sentit per a ell.

2. OBJECTIUS

Els objectius a llar d'infants expressen les capacitats que els infants han d'haver desenvolupat en acabar aquest període. La preparació, assistència i treball posterior al taller de percussió poden contribuir al fet que l'infant sigui capaç de:

- Identificar-se com a persona, assolir el grau de seguretat afectiva i emocional corresponent al seu moment maduratiu, i esforçar-se per manifestar i expressar les pròpies emocions i sentiments.
- Establir relacions afectives positives, comprenent i apreciament progressivament el seu entorn immediat, iniciant-se en l'adquisició de comportaments socials que facilitin la integració en el grup.
- Comprendre el llenguatge adult i dels altres infants, comunicar-se i expressar-se a través de moviment, el gest, el joc i la paraula, amb una progressiva millora del llenguatge oral.
- Dominar progressivament el cos i l'adquisició de noves habilitats motrius, augmentant la seva autonomia en els desplaçaments, en l'ús d'objectes i l'orientació en l'espai quotidià.

- Iniciar-se en la descoberta i l'ús del llenguatge corporal, verbal, matemàtic, musical i plàstic.

3. ÀREES

Per facilitar a les persones educadores la identificació dels continguts i de les activitats que els infants han de dur a terme per assolir els objectius, els continguts necessaris s'agrupen en tres àmbits d'experiència i desenvolupament:

- Descoberta d'un mateix i dels altres
- Descoberta de l'entorn
- Comunicació i llenguatges

Si prioritzem els continguts que es treballen en el taller de percussió, podem dir que formen part bàsicament de dos d'aquests blocs, com són:

Descoberta d'un mateix:

- Domini progressiu de les possibilitats expressives, perceptives i motores del propi cos i utilització dels recursos personals de què disposa en la vida quotidiana.
- Progrés en el domini de la coordinació i el control dinàmic del cos, augmentant la seva autonomia en els desplaçaments, en l'ús dels objectes i en l'orientació en l'espai quotidià.
- Manifestació i expressió de les pròpies emocions i sentiments, utilitzant el llenguatge com a mitjà d'expressió i comunicació.
- Iniciativa per dur a terme activitats i jocs, resolent les dificultats que es puguin presentar mitjançant la pròpia actuació o demanant als altres l'ajuda necessària i acceptant petites frustracions.
- Disposició per establir relacions afectives positives amb les persones adultes i els infants amb qui comparteix situacions i activitats quotidianament.

Comunicació i llenguatges

- Iniciació en la descoberta i l'ús del llenguatge corporal, verbal, musical i plàstic.
- Comprensió de les intencions i dels missatges que li adrecen les persones adultes i altres infants, identificant i emprant els diferents senyals comunicatius (gest, entonació) i valorant el llenguatge oral com a mitjà de relació amb les altres persones.
- Iniciació en l'ús de diferents formes de comunicació, esforçant-se per fer-se entendre i escoltant els altres.
- Reconeixement, retenció i memorització de cançons, dites senzilles, cantarelles i jocs de falda, i participació de manera activa, seguint la tonada, reproduint el gest, etc.
- Reconeixement i participació activa en danses senzilles amb una progressiva coordinació general del cos i sentit del ritme.

Currículum per primària

Els objectius i continguts de cadascuna de les àrees curriculars han de tenir en compte el desenvolupament integral de totes les competències bàsiques: competències comunicatives, metodològiques i personals, i competències específiques, centrades a conèixer i habitar el món. Per tant, en l'àmbit de l'educació artística, on s'emmarcaria el treball que podeu realitzar a l'entorn del taller de percussió, els objectius i continguts serien els següents:

1. OBJECTIUS:

- Experimentar i indagar en les possibilitats expressives del so, de la imatge i del moviment, i apreciar que l'art és una manera de donar forma a les experiències, a les idees i a les emocions.
- Comprendre que les manifestacions artístiques i culturals estan fetes per homes i dones i per a la gent, i representen les seves experiències.
- Participar, generar i afavorir l'intercanvi d'opinions, experiències, idees i valoracions, i incorporar en el procés creatiu propi i dels altres aspectes de la pròpia experiència o inquietud.
- Valorar i gaudir de la interacció en el grup i el cooperativisme, tot participant conjuntament en la planificació de les activitats i de la producció per crear un sentit de comunitat, desenvolupant una relació de confiança en la dinàmica de les activitats i compartint amb els companys i les companyes, idees, valoracions i projectes.
- Gaudir de l'aproximació a les manifestacions artístiques i desenvolupar una posició crítica i un posicionament pluralista en l'aproximació als artistes, als autors/es i a les manifestacions artístiques i culturals.
- Conèixer les intervencions artístiques urbanes, els museus, els teatres, els auditoris, els edificis arquitectònics i culturals del barri, del poble o de la ciutat. Adonar-se de les seves funcions socials vinculades a la vida del barri, del poble o de la ciutat i a la noció de patrimoni.

2. CONTINGUTS

Explorar i percebre

- Interès en l'audició de peces instrumentals i vocals de diferents estils i cultures.
- Reconeixement d'instruments musicals i de veus masculines, femenines i infantils en audicions musicals.
- Reconeixement, interpretació i representació gràfica i corporal d'elements musicals.
- Expressió oral d'idees, emocions i experiències, que desvetllen les manifestacions culturals i artístiques: audicions, espectacles, festes.

Interpretar i crear

- Realització de danses, exercicis corporals i jocs motrius, acompanyats de seqüències sonores, cançons i obres musicals.
- Composició individual i col·lectiva de produccions musicals i coreografies.
- Ús progressiu de materials sonors i instruments convencionals i no convencionals, desenvolupant l'adaptació corporal i musical a les característiques de cadascun d'ells.

Incorporació i utilització progressiva de grafies no convencionals (dibuixos, paraules, símbols) i grafies musicals convencionals en la lectura, la interpretació i la creació de partitures senzilles.

Propostes didàctiques per treballar a l'aula

A continuació, trobareu les propostes didàctiques per a cadascuna de les parts que seran interpretades durant el taller. Per a l'explicació de cadascuna de les propostes didàctiques, hi ha una sèrie d'aspectes comuns, com són:

- comentari de la secció o l'estil.
- els instruments i/o la forma utilitzada.
- proposta d'activitats a realitzar prèviament a l'aula.

El taller està pensat per no necessitar cap material ja que es basen en l'expressió corporal i la dansa. A l'hora de dissenyar les activitats, hem procurat buscar elements variats, amb el punt comú que tots ells siguin atractius visualment per als nens i les nenes. D'aquesta manera, serà més fàcil captar la seva atenció, al mateix temps que s'activaran alhora el sentit de la vista i de l'oïda.

Hi ha apartats que només apareixen a la versió infantil de la proposta didàctica, quan és necessari per a la seva explicació:

- **Lletra i partitura de la cançó:** les cançons infantils inclouen aquest apartat.

Algunes de les propostes que trobareu a continuació són el que podríem ràpides, ja que els infants les poden seguir bé des del principi, són molt senzilles i se n'obtenen bons resultats des del primer dia. D'altres, en canvi, podríem anomenar-les de llarg recorregut, ja que aniran evolucionant amb el pas del temps i amb la repetició de l'activitat se n'obtindrà el resultat esperat.

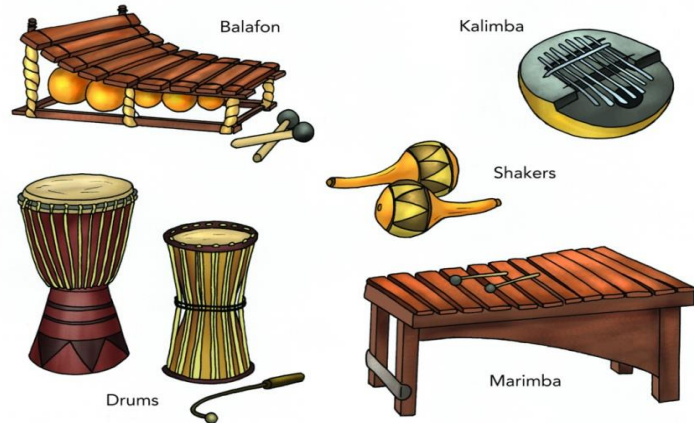
I en general tot el material als **enllaços de vídeo** indicats al text pot ser emprat en el futur per recordar el taller o per aprofundir en el coneixement dels instruments de percussió.

1. Funga Alafia

Cançó provinent de l'Àfrica occidental basada en una frase de pregunta ("funga alafia") - resposta ("ashé ashé"), utilitzada originàriament com a música per una dansa de benvinguda.

S'interpretarà un instrument característic de la música africana: els tambors de pell com el

djembé. També l'origen dels instruments de làmines de fusta com el **xilòfon** o la **marimba** i altres petits instruments per a sacsejar o percutir entre ells.

No és necessari aprendre la cançó prèviament (és fàcil) tot i que sempre ajuda a que els infants participin amb energia, si ja l'han cantat anteriorment.

Activitats proposades:

- Aprendre la melodia amb la lletra i el ritme (Infantil i primària)
- Marcar els temps 1 i 3 amb les passes (Infantil i primària)
- Cantar-la amb dos grups per pregunta i resposta (Infantil i primària)
- Fer acompanyament rítmic amb percussió indeterminada i/o reciclada basat en la síncopa, els temps 1 i 3 i la combinació dels sons agut i greu (Infantil i primària)
- Fer acompanyament harmònic amb làmines orff basat en la pentatònica (Primària)
- Aprendre la melodia amb les làmines orff i alternar-la amb improvisacions amb l'escala pentatònica (Primària)

Vídeo complementari:

FOLI (no hi ha moviment sense ritme)

<https://www.youtube.com/watch?v=IVPLluBy9CY&t=550s>

2. La secció de percussió: de les mans a la bateria

La percussió és un conjunt de sonoritats gairebé infinit, resultat de la combinació de materials (fusta, metall, plàstic, pell, goma, canya, paper, roba, llavors, pedra...), dimensions, objectes i formes de tocar (picar, rascar fregar, sacsejar...) possibles.

En aquesta secció del taller es fa un recorregut on s'expliquen alguns dels instruments més coneguts de la família de la percussió (triangle, plats, caixa, bombo) i com han arribat a formar part del "set-up" de percussió més famosa: la bateria.

Paral·lelament farem servir una de les formes més directes, fàcils i a la vegada divertides que tenim per a fer música de percussió és utilitzar **el nostre cos** com un instrument.

Activitats proposades:

- Descobrir 5 cops bàsics del nostre cos: mans contra mans, mans contra pit, mans contra cames, mans contra natges, i peus contra el terra (Infantil i primària)
- Fer alguna roda de pulsació amb cada un dels sons per reconèixer la sonoritat i acostumar-nos a la sensació de pols. A uníson. (Infantil i primària)
- Fer combinacions de grups més petits d'estudiants (de 4 a 8) i treballar ritmes amb les diferents parts del cos. Es poden treballar ritmes, pregunta-resposta. (Primària)
- Imitar frases rítmiques amb les nostres parts del cos (Primària)
- Crear un ritme (groove) corporal format per dues veus rítmiques (Primària)

Vídeos complementaris:

EvieLadin&KeithTerry

<https://www.youtube.com/watch?v=lt0RjwnjmdE&index=20&list=PLUb8j-fibN7B7tUeFMBryK-vFTzgR9WfG&t=0s>

Santi Serratosa i Mariona Castells 1 <https://www.youtube.com/watch?v=Guc4Jk9IKYo&list=PLUb8j-fibN7B7tUeFMBryK-vFTzgR9WfG&index=20>

Santi Serratosa i Mariona Castells

2 https://www.youtube.com/watch?v=OI9V_xN0xnQ&index=21&list=PLUb8j-fibN7B7tUeFMBryK-vFTzgR9WfG

3. El flamenc i els seus familiars

Dins de les músiques més famoses del món destaca el flamenc com la gran aportació de l'estat espanyol a l'univers sonor internacional.

Al llarg d'aquesta secció parlarem dels instruments de percussió més famosos d'aquest estil i de com, en música, és molt difícil parlar d'instruments amb un origen clar.

Els instruments treballats seran el cajón, les castanyoles i el qraqeb. Instruments tots molt característics dels seus respectius països.

Descobrirem com els instruments d'un estil considerat d'origen espanyol no són pas del mateix país i de com, també en música, la barreja cultural és sinònim d'enriquiment i d'aprenentatge.

Activitats proposades:

- Es poden descobrir similituds entre instruments de diferents països, sobretot en els més famosos, com ara panderos, panderetes, tabals i tambors. (Infantil i primària)
- Treballar el concepte de "folklore" dins d'un marc ampli per tal d'entendre que totes les músiques són folklòriques, inclosa la música considerada culta (clàssica europea). (Infantil i primària)
- Descobrir el flamenc com a conjunt artístic de dansa i música. (Infantil i primària)
- Treballar ritmes del flamenc, com ara la buleria, amb percussió corporal. (Primària)
- A nivell de moviment, marcar els accents dels mateixos ritmes treballats amb percussió corporal (peus a terra, o alternant mans i cames). (Primària)

4. Ram Rampataplam (infantil)

Cançó de tasca **tradicional catalana** (Ribes de Freser), pensada per poder ser ballada. Especial importància del ritme amb subdivisió ternària i l'onomatopeia percussiva "ram, rampataplam".

El material melòdic és diatònic i basat en un moviment harmònic tonal.

Activitats proposades:

- Aprofitarem el motiu rítmic inicial per treballar-ho amb la percussió corporal i la lletra.
- S'utilitzarà la **caixa** com a instrument principal per acompanyar la cançó remarcant el seu caràcter rítmic
- Alguns salts melòdics de la segona part poden ser complicats de entonar, el professor/músic pot cantar sempre la segona part i els alumnes només la primera com a joc de pregunta i resposta (cor - solista)
- Les respostes de la segona part poden ser basades en una interpretació rítmica de la melodia o una improvisació amb la caixa o altres instruments
- Ampliació sobre el text: capelleta, blat, ros, segadors, la festa de Sant Joan...
- Creació de petites coreografies

Allegretto

Ram, ram - pa - ta - plam, la ca - pe - lle - ta, la ca - pe - lle - ta,
Ram, ram - pa - ta - plam, la ca - pe - lle - ta de Sant Jo -

an. A - nem a la mun - ta - nya, a - ra que el blat és ros, por -

tem bar - ret de pa - lla, bar - ret de se - ga - dors.

Ram, rampataplam,
la capelleta, la capelleta,
ram, rampataplam,
la capelleta de Sant Joan.
Anem a la muntanya,
ara que el blat és ros,
portem barret de palla,
barret de segadors.

5. Els efectes del cinema

Estem tan acostumats als sons de la televisió que poques vegades ens adonem que tot el que sona algú ho ha gravat abans.

En el cas dels dibuixos animats és encara més important l'apartat sonor.

Els sons formen part del nostre dia a dia, i són tan naturals per nosaltres que quasi no pensem en ells com la reacció d'un objecte a un determinat moviment. I no només això: tots els sons dels fenòmens naturals als quals estem tan acostumats que no pensem que en aquella escena algú ha fet "tronar" la tempesta o "ploure" la pluja.

Descobrirem la feina dels "sorollistes" dels estudis d'animació i cinema i la seva enorme aportació a l'univers sonor de les sèries de TV tant de dibuixos com d'actors reals mitjançant uns quants instruments famosos i desconeguts.

Activitats proposades:

- Treballar l'escolta conscient de sorolls significatius del nostre dia a dia (raspall de dents, sabates, electrodomèstics, ocells, el vent, la pluja, trons, etc.). (Infantil i primària)
- Fer un treball de recerca dels sons domèstics més habituals per cada infant. (Infantil i primària)
- Adonar-se de la importància del silenci per tal de millorar la nostra tranquil·litat. Alternant so i silenci en alguna activitat d'increment sonor (com ara la simulació d'una tempesta, o la pluja). (Infantil i primària)
- Cercar a Internet instruments que tenen un origen en la imitació de sons de la natura (els reclams d'ocells són molt típics), però també vent o tempestes. (Infantil i primària)

Vídeos complementaris:

Música de Tom and Jerry als BBC proms:

<https://www.youtube.com/watch?v=kYrUWfLIYIO>

6. El concurs de les làmines

Dins de la percussió trobem diferents que participen de les diferents qualitats musicals com són ritme, melodia i harmonia.

Fins ara hem vist instruments amb característiques purament rítmiques o accessòries (efectes) i arriba el moment de presentar un grup d'instruments de percussió amb característiques clarament melòdiques i harmòniques: les làmines.

Es presenta el glockenspiel com el petit de tota la família dels instruments de làmines, que inclou la marimba, el vibràfon i el xilòfon, i un dels més característics tímbricament.

Es tocaran diferents fragments de pel·lícules per veure qui les sap endevinar al mateix temps que es fa una explicació dels instruments de làmines.

Activitats proposades:

- Audició de diferents fragments per identificar el so dels instruments de làmines. (Infantil i primària)
- Fer un treball de recerca dels orígens dels instruments de làmines (Primària)
- Escoltar els temes principals de pel·lícules com ara: Star wars (marxa imperial), tema principal d'Indiana Jones, tema de Harry Potter o el tema principal del videojoc Mario Bros. (Infantil i primària)
- Diferenciar entre instruments de fusta i els de metall i pel seu registre/timbre els 4 instruments més importants (en ordre, de greu a agut i alternant fusta i metall: marimba, vibràfon, xilòfon, glockenspiel. (Infantil i primària)

Vídeos complementaris:

Grup de percussió – Marimba espiritual

<https://www.youtube.com/watch?v=urYutooDxE>

Marimba Ponies – From Spring

https://www.youtube.com/watch?v=HoZhAqMb_fM

7. Instruments viatgers

Molts instruments de percussió dels coneguts per la majoria de les persones provenen de llocs molt llunyans geogràficament i han anat canviant i fins a adoptar la seva forma actual.

En aquesta darrera secció es presentaran un seguit d'instruments poc habituals i de procedències llunyanes.

Es parlarà de les campanes tubulars, dels gongs, els bell plates i, finalment els bols tibetans.

Són tots instruments provinents d'Àsia i que, per la recerca de novetat o misteri dels grans compositors dels segles XIX i XX, van esdevenir instruments habituals a les obres musicals de la tradició europea.

El cas de les campanes és bastant paradigmàtic, ja que, tot i que tenim molt interioritzat el seu so en el nostre perfil cultural, són instruments, altre cop, amb origen llunyà i adoptats per les nostres cultures.

Per acabar, i per tal de relaxar abans del torn de preguntes i comiat, es faran sonar uns bols tibetans durant un parell de minuts de repòs en silenci.

Activitats proposades:

- Coneixement d'instruments de percussió asiàtics de diferents cultures com ara: gongs, tam-tams, bell plates, cròtals, campanes. (Infantil i primària)
- Recerca sobre el gamelan Indonesi. (Primària)
- Treball de relaxació amb metal·lòfons executat pel mestre o per diferents conjunts d'infants. (Primària)

Vídeos complementaris:

Set d'instruments per música terapia – Sessió de relaxació/meditació:

<https://www.youtube.com/watch?v=ZiTPSLITckY>

Gamelan d'Indonèsia (Bali):

<https://www.youtube.com/watch?v=UEWCCSuHsuQ>

Els instruments de percussió

Percussió.

So, cos, emocions, ritme i diversitat. La percussió no és només un conjunt immens d'instruments sinó que és també una forma de veure el món, de relacionar-s'hi amb ell i de comunicar-se amb els altres.

La diversitat dels materials, els sons, els estils i de la relació de cos i instrument, així com la connexió dels diferents sentits i expressions artístiques que permet la percussió, han servit per a crear l'estructura i el contingut d'aquest taller, on es busca tant l'aprenentatge com el plaer d'escoltar.

El so, el ritme i les mans

Els primers tambors van néixer de la idea de ressonància. L'evolució dels primers instruments de percussió de la història basats en sonalls i objectes gratats o percutits entre si, que acompanyaven les danses rituals primitives, va portar a la creació del tambor, és a dir l'instrument format per una membrana i un cos ressonador.

A part de les funcions rituals dels primers tambors també se solen relacionar amb un sistema de comunicació que feien servir les tribus per comunicar-se a grans distàncies, usant les diferències entre els diferents cops i sons que es poden fer en un tambor i començant a introduir el concepte de melodia (en tambors de dos membranes), per tal de crear el missatge que volguessin emetre.

El Djembé

El djembé (yembé o jembé), és un tambor, és a dir un membranòfon basat en una membrana originàriament de pell d'animal, en tensió sobre un cilindre de fusta amb la part de dalt més ampla que la de baix. La pell pot estar en tensió mitjançant un cercle subjectador i un cordes que envolten el seu perímetre. Actualment els Djembés que es construeixen de forma moderna poden ser construïts amb la pell i el tub ressonador sintètics i amb cargols metàl·lics per subjectar la membrana.

Djembé tradicional

Djembé modern

Tot i que es va estendre per diverses zones de l'Àfrica com el Senegal, Costa de Marfil o Burkina Faso, aquest instrument prové de Mali i Guinea, i es creu que va ser creat per la tribu dels Numu fa gairebé 3000 anys.

Tot i que hi ha altres tambors africans que es toquen amb algun tipus de pal (origen de la baqueta), el Djembé és un membranòfon que se sol tocar amb les mans.

La forma característica del tub ressonador i la gran superfície de la pell ha permès el desenvolupament de diferents tipus de cops i per tant de sonoritats diferents que es poden realitzar amb l'instrument.

Els tres cops principals que es poden fer servir són el greu, el mitjà i l'agut, combinant les diferents zones i la forma de col·locar les mans. El greu s'aconsegueix picant amb la mà tensa al centre de la membrana, el mitjà de forma suau amb els dits relaxats a la vora de la membrana i l'agut o slap s'executa gairebé igual que el mitjà però usant més la punta dels dits i d'una forma més ràpida i activa.

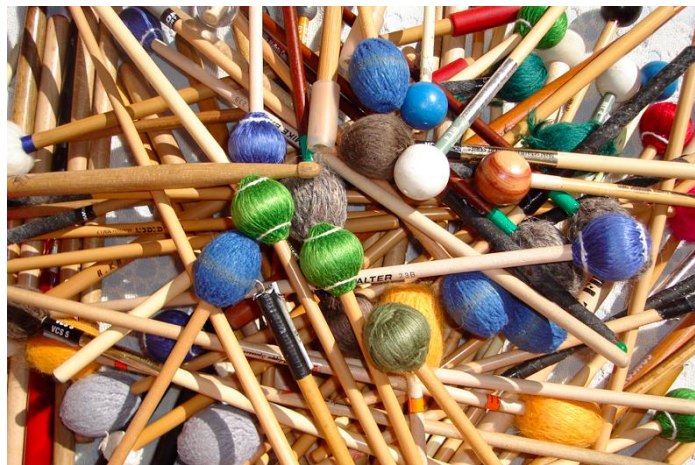
Baquetes i instruments agrupats

El desenvolupament de la percussió i els seus instruments durant els segles ha fet que es vagin concretant i refinant cada cop més les tècniques, els materials i la construcció dels instruments.

Els primers fets que donen a la percussió un pas endavant són d'una banda l'ús d'altres objectes diferents de les mans per tocar els tambors, de l'altra la combinació de més d'un tambor tocats simultàniament pel mateix músic.

El primer fet donarà al que ara coneixem com baquetes o maces. El segon anirà creant a poc a poc la idea de multi-percussió, o cosa equivalent: conjunt d'instruments tocats a la vegada per un mateix intèrpret.

Les baquetes són aquells objectes allargats que els percussionistes agafen amb les mans i fan servir per tocar molts dels seus instruments. Hi ha de tots els tipus i les mides: de fusta, de canya, amb cap de llana, amb cap de tela, amb cap de fusta, sense cap, metàl·liques, curtes, llargues, grans, petites... Amb tot això el que aconseguen és poder treure una gran varietat de sons a la gran varietat d'instruments que té la percussió.

Baquetes

El que ara anomenem multipercussió neix, també en les primeres tribus amb instruments de percussió, de la idea primitiva d'ajuntar dos o més tambors per a un mateix músic.

Molt més tard, durant els principis del segle XX, diversos compositors com Bela Bartok, Igor Stravinsky o Edgar Varese, van començar a investigar i van introduir cada cop més instruments en el set de percussió, tocat per una única persona: pandereta, plats, bombo, triangle.

Però ha sigut també en la música popular on des de fa més temps aquesta tendència s'ha anat accentuant.

D'aquesta manera, un dels conjunts d'instruments de percussió més coneguts, i present en moltes músiques actuals és la **bateria**.

Aquesta va sorgir als Estats Units també a principis del segle XX de la unió de diversos instruments tocats per persones diferents: bombo, plats, caixa i tambors diversos.

Bateria rudimentària original

Ringo Starr, bateria dels Beatles

Les làmines: marimba, xilòfon i metal·lòfons

El nom *marimba*, prové de l'Àfrica, i això ja ens dóna pistes de l'origen de l'instrument. Els primers xilòfons, nom genèric que significa **fusta que sona** en grec, van sorgir de la unió d'un conjunt de làmines de fusta d'afinacions diferents, en funció de la llargària, el gruix i la forma de les peces, i que es tocaven mitjançant unes primitives maces. Cada làmina tenia sota seu uns ressonadors fets d'algun tipus de fruit com la carabassa.

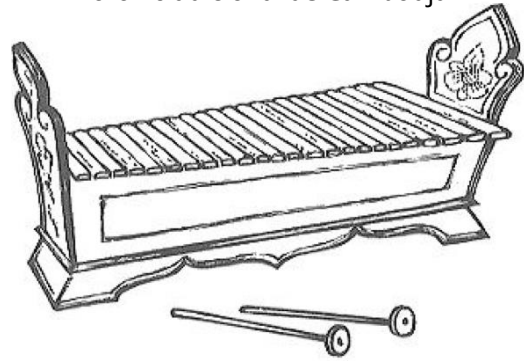

Marimba tradicional africana (balafón)

Mbira o kalimba, metalòfon per ser polsat amb els dits

Xilòfon tradicional de Cambodja

A partir d'aquest moment, es van anar creant diferents instruments basats en làmines: de pedra (litòfon), de metall (metal·lòfon)... i fins i tot al llunyà orient asiàtic van desenvolupar altres instruments basats en làmines molt semblants.

D'altra banda, amb la migració d'esclaus d'Àfrica cap a Amèrica, diversos instruments es van importar, entre ells la Marimba, esdevenint actualment gairebé un instrument nacional en països com Guatemala o Mèxic.

Va ser a principis del segle XX quan, recent introduït el xilòfon d'origen oriental en l'orquestra simfònica, aquest instrument i la marimba van començar a tenir un paper important. El xilòfon per la seva influència en la música de **ragtime** de compositors com Scott Joplin o G.H.Green i la marimba com a instrument solista. Durant la segona meitat del segle XX, la música escrita per aquest instrument va començar a necessitar un instrument cada cop més gran i precís, i és en aquest moment quan neix la marimba de 5 octaves (61 làmines) que coneixem actualment i la seva tècnica per poder-la tocar amb quatre baquetes, dos en cada mà. Per altra part, el glockenspiel (en alemany, **joc de campanes**), també anomenat lira o carilló, és un tipus de metal·lòfon més petit i agut molt utilitzat en la música simfònica. Un altre metal·lòfon molt usat en el jazz és el vibràfon.

Xilòfon simfònic actual

Glockenspiel